चह कल्के प्रतारणे चुरा० उभ० सक० सेट् घटा० चहयति ते अचीचहत्-त ।

चाकचक्य न० चक-अच् चकः प्रकारे द्वित्वं चकचकस्तस्य भावः ष्यञ् । उज्ज्वलतायाम् । "नहि लोकसिद्धसामग्री प्रातिभासिकरजतोत्पादिका किन्तु विलक्षणैव । तथाहि । काचादिदोषदूषितलोचनस्य पुरोवर्त्ति द्रव्यसंयोगादिदमाकारा चाकचक्याकारा च काचिदन्तःकरणवृत्तिरुदेतीति" "चाकचक्यसंदर्शनसमुद्बुद्धरजतत्वसंस्कारसध्रीचीना" इति च वेदान्त० प० । पृषो० । चाकचिक्यमप्यत्र शब्दार्थचि० ।

चाकचिच्चा स्त्री चक-घञ् चाकं दीप्तिं चिनोति चि-क्विप् तथासती चीयते चि-वा० ड । श्वेतबुह्नायां रत्नमा० ।

चाक्र त्रि० चक्रेण निर्वृत्तम् अण् । चक्रनिर्वृत्ते "चाक्रमौषलमित्येवं संग्रामं रणवृत्तयः" हरिवं० १०० अ० ।

चाक्रवर्म्मण पु० चक्रवर्म्मणोऽपत्यम् अण् न टिलोपः । चक्रवर्म्मणोऽपत्ये व्याकरणाचार्य्यभेदे । "कपश्चाक्रवर्मणस्य" उणा० ३।१।३सू० । "इ३ चाक्रवर्मणस्य" पा० ६।१।३ सू० । [ढञ् । चक्रवाकसमीपादौ ।

चाक्रवाकेय त्रि० चक्रवाकस्यादूरदेशादि चतुरर्थ्यां सख्या०

चाक्रायण पु० चक्रस्यर्षेर्गोत्रापत्यम् अश्वादि० फञ् । चक्रस्यर्षे गोत्रापत्ये उषस्तौ "मटचीहतेषु कुरुषु उषस्तिर्ह चाक्रयण इभ्यग्रामे प्रद्राण आस" छा० उ० ।

चाक्रिक त्रि० चक्रेण समूहेन यन्त्रभेदेन चक्रयुक्तशकटेन वा चरति ठक् । संघीभूय मिलित्वा स्तुतिपाठके १वाण्टिके अमरः "पिशुनानृतिनां चैव तथा चाक्रिकवन्दिनाम्" याज्ञ० । "चाक्रिको घोषयामास पुरुषो मृष्टकुण्डलः" हरिव० १५९ अ० । २तैलकारे हेमच० ३शाकटिके (गाडओयान) ख्याते च शब्दार्थचि० "भिक्षुकांश्चाक्रिकांश्चैव क्लीवोन्मत्तान् कुशीलवान् । बाह्यान् कुर्य्यान्नरश्रेष्ठो दोषाय ते स्युरन्यथा" भा० शा० ६९ अ० । [ढञ् । चक्रनिर्वृत्तादौ ।

चाक्रेय त्रि० चक्रेण निर्वृत्तादि चक्र+सख्या० चतुरर्थ्यां

चाक्षुष न० चक्षुषा गृह्यते चक्षुस्+शैषिकोऽण् । चक्षुर्ग्राह्ये १रूपादौ २तद्वति त्रि० । तद्ग्राह्यविषयाश्च चक्षुर्विषयशब्दे २८४२ पृ० दृश्याः । चक्षुषा निर्वृत्तः अण् । ३प्रत्यक्षे न० । तज्ज्ञाने चक्षुषः करणत्वेऽपि विषयभेदेन तस्य व्यापारभेदा भाषा० उक्ता यथा "द्रव्यग्रहस्तु संयोगात् संयुक्तसमवायतः । द्रव्येषु समवेतानां तथा तत्समवायतः । तत्रापि समवेतानां शब्दस्य समवायतः । तद्वृत्तीनां समवेतसमवायेन तु ग्रहः" । द्रव्यचाक्षुषं प्रति चक्षुःसंयोगोव्यापारः । द्रव्यसमवेतचाक्षुषं प्रति चक्षुःसंयुक्तसमवायः । द्रव्यसमवेतसमवेतचाक्षुषं प्रति चक्षुःसंयुक्तसमवेतसमवायः" । चक्षुषोऽपत्यम् । चक्षुर्नामकस्य रिपुञ्जयनृपस्य पुत्रे षष्ठे मनुभेदे तत्कथा यथा "चक्षुषा ब्रह्मदौहित्र्यां वीरिण्यां स रिपुञ्जयः । वीरणस्यात्मजायान्तु चक्षुर्मनुमजीजनत् । मनुर्वै राजकन्यायां नड्वलायां स चाक्षुषः । जनयामास तनयान्दश शूरानकल्मषान् । ऊरुः पूरुः शतद्युम्नस्तपस्वी सत्यवाक् हविः । अग्निष्टुदतिरात्रश्च सुद्युम्नश्चापराजितः । अभिमन्युस्तु दशमो नड्वलायामजायत" मत्स्यपु० ४अ० । "षष्ठं ते सम्प्रवक्ष्यामि तन्निबोध नराधिप ! । भृगुर्नभो विवस्वांश्च सुधामा विरजास्तथा । अतिनामा सहिष्णुश्च सप्तैते तु महर्षयः । चाक्षुषस्यान्तरे तात ! मनोर्द्देवा निमान् शृणु । आप्याः प्रभूता ऋभवः पृथुकाश्च दिवौकसः । लेखा नाम महाराज ! पञ्च देवगणाः स्मृताः । ऋषेरङ्गिरसः पुत्रा महात्मानो महौजसः । नाड्वलेया महाराज ! दश पुत्रास्तु विश्रुताः । ऊरुप्रभृतयो राजन् ! षष्ठं मन्वन्तरं स्मृतम्" हरि० ७अ० ।

चाक्ष्म त्रि० चक्ष-वा० म पृषो० । द्रष्टरि "चाक्ष्मो यद्वाचं भरते मती" ऋ० २।२४।९। "चाक्ष्मः सर्व्वस्य द्रष्टा" भा० ।

चाङ्ग पु० चीयते चि-ड चमङ्गमस्य । १चाङ्गेर्य्यां रायमु० । चमङ्गं तदवयवो दन्तोऽस्मात् । दन्तपटुत्वे शब्दार्थचि० ।

चाङ्गेरी स्त्री चाङ्गं दन्तपटुत्वमीरयति ईर-अण् उप० स० गौरा०ङीष् । अम्ललोणिकायाम् (अमरुल) अमरः । "चाङ्गेरी दीपनी रुच्या लघूष्णा कफवातनुत् । पित्तलाम्ला ग्रहण्यर्शःकुष्ठातीसारनाशिनी" भावप्र० ।

चाङ्गेरीघृत न० चक्रदत्तोक्ते चाङ्गेरीपक्वे घृतभेदे तत्पाकविधिर्यथा "नागरं पिप्पलीमूलं चित्रकं हस्तिपिप्पली । श्वदंष्ट्रा पिप्पली धान्यं बिल्वं पाठा यमानिका । चाङ्गेरीसरसे सर्पिः कल्कैरेतैर्विपाचितम् । चतुर्गुणेन दध्ना च तद्घृतं कफवातनुत् । अर्शांसि ग्रहणीदोषं मूत्रकृच्छ्रं प्रवाहिकाम् । गुदभ्रंशार्त्तिमानाहं घृतमेतद् व्यपोहति" चक्रदत्तः